

eingetreten ist, weil die stipulirten Geldleistungen nach einer unrichtig gewordenen Voraussetzung grösstenteils sogar in Ziffer verändert wurden. Das, was geschah, ist in seiner Folge ebensoviel, als wenn die Staatsverwaltung zu Gunsten der Schuldner nach einem beliebigen Gesetze die rechtmässige Forderung herabgesetzt hätte. In Beziehung auf diese Periode sind die Verletzungen empfindlich und für sie scheint mir eine Abhilfe nothwendig. Diese Abhilfe kann ich mir nicht anders denken, als wenn die der Skala zu Grunde liegende Voraussetzung verwirklichtet, und als Grundsatz aufgestellt würde, dass die Skala auf Conventionsmünze berechnet, der Schuldner jeder Art also gehalten sein soll, die skalamässige Summe in Münze oder im Papiergelde nach dem zur Verfallzeit bestehenden jeweiligen Wert derselben zur Münze zu entrichten.¹⁾

Stadion sicer v svoji noti nadalje utemeljuje, da je takov pomoček glede na financijalno stanje neizvêden in stavlja svoj predlog samo za slučaje, da dolžnik sam upniku odpové, ali pa če se dekretuje, da za naprej noben upnik ni dolžan sprejeti proti svoji volji plačila. Ali to je tukaj brez pomena. Prvi organ vlade, in to je poglavitno, priznava, da imajo upniki, katerih tirjatev je nastala pred dobo fin. patenta, pravico tirjati v isti vrednosti, kakeršno so zadobili. Iz tega in ker ta državnik navaja, da je dunajska veljava stopila le na mesto konv. denarja, pa izhaja, da se konv. denar tudi po njegovem mnenji ni premenil v dun. veljavo.

(Konec prih.)

J. Kavčnik.

---

¹⁾ Za posojilo meseca julija 1802. torej v znesku 400 gld. banko = 320 konv. d. ali pa za posojilo 320 gld. konv. den. moral bi upnik po predlogu Stadionovem dobiti 320 gld. konv. den. ali pa po kurzu preračunjeni višji znesek v Einl.-Sch., a ne več samo 320 gld. Einl.-Sch.

O reformi pravoslovnih in državoslovnih študij.

(Spisal *Fr. Š.*)

Gospodski zbornici predložila se je vladna predloga, načrt zakona, zadevajočega pravoslovne in državoslovne študije ter izpite. S tem korakom izročilo se je parlamentarnemu obravnavanju velevažno vprašanje o reformi juridične iz-

omike. Tudi pri nas je razpravljati ter se bode razpravljalo znamenito to vprašanje naučne politike. Znabiti se mi ne šteje v greh, ako jaz, dasi nejurist, vendar kot šolnik in kot naroden zastopnik rečem pohlevno besedico o stvari, katere omenja celo prestolni govor. Dovolj bode uspeha in povse zadovoljen bodem ž njim, ako skromne moje vrstice vsaj razgovor iz vabijo med našimi pravniki. predno se s predmetom bavi zbornica poslancev.

Kaj je jedro reforme, katero nasvetuje naučno ministerstvo?

Predloga po svoji osnovi je dokaj konservativna; ona se ne dotika dosedanjih podstav pravoslovnim študijam, obdržuje sedanjo trojico državnih izpitov, pričenjajoč s pravozgodovinsko preizkušnjo, sploh: okvir ostane isti tudi za naprej. Le jedna določba zakonovega načrta, § 6., obsega znamenito premembo. Do sedaj je akademično dostojanstvo doktorja prava isto veljavo imelo, kakeršno celota državnih izpitov; odslej bode to nehalo, — juristu, stopajočemu v javno službo tudi kot odvetniškemu ali notarskemu kandidatu izkazati se bode s prebitim drugim in tretjim izpitom, z jedno besedo: pravoslovni doktorat ne bode imel več istega praktičnega pomena.

Naglašal sem, da se osnova juridičnih študij ne bode dosti predrugačila s predloženim načrtom. A v détailu je pač mnogo prememb!

Jedna teh prememb bode gotovo zadovoljila pravniški naš naraščaj, še bolj pa roditelje, kateri so primorani s svojimi novci vzdržavati sinove po dragem tlaku visokošolskih mest. Učna doba se namreč z nameravanim zakonom juristu skrči malone za celo leto. Po sedanji organizaciji je pravnik še-le po prestanem četrtem polulethi zadobil pravico, oglasiti se k prvemu državnemu izpitu, a odsihdob smel bi ga po smislu § 5. napolinanega načrta prestati uže v štirih zadnjih tednih tretjega semestra. Prav tako mu ne bode treba čakati na absolutorij, da se oglasi k drugemu izpitu, nego pravoslovno ali pa državoslovno preizkušnjo, — vrsto določi po svoji volji (§ 5. al. 2.) — napravi lahko v zadnjem meseci sedmega semestra. Učni čas skrajšan je torej oficijalno za jeden semester, dejanski pa je zavisno zgol od marljivosti dotičnega slušatelja, da si prihrani celo leto, ako se namreč o pravem časi prijavi za državni izpit.

Narodno gospodarsk dobiček, katerega ni ocenjati prenizko, — le da nastane vprašanje: bode li pa pravnik pač mogel vzlic skrajšani učni dobi zadoščati vednostnim tirjatvam? Zlasti sedaj, ko jih vladni načrt tudi za prvi državni izpit pomnožuje? Komisija gôspodske zbornice, pretehtajoč dotični paragraf, izpodtikala se je nad to določbo ter nasvetuje, da se ohrani sedanja razdelitev poluletij. Brez zamere, toda celo proti takim veljavnim avtoritetam ne bodem skrival svojega skromnega mnenja!

Tudi po nasvetovani reformi pričeti bode mlademu juristu pravniške študije na zgodovinski podlogi, t. j. z zgodovino in s pravom onih pravnih sistem, iz katerih se je po nekaj rodilo sedanje naše pravo. Ni torej prodrla s svojimi nazori ona manjšina pravnikov, katera hoče pravniškega novince najprej seznaniti s sedaj veljavnim pravom ter ga stoprav potem, ko se mu je uže razbistril pravniški pogled, skuša seznaniti z bogatimi zalogami juridične bistrournosti, katere so nakopičene v „digestah“ rimskega prava. Res je, sistema rimskega prava hrani v sebi obilico pravnih ustanovil in osnov, katerih naša doba skoraj razumeti ne more. Denimo na pr. robstvo, na katero se vender le naslanja vse gospodarstveno življenje starih klasičnih držav, denimo rodbinsko pravo z njegovimi ostro označenimi pravnimi pojmi o razmerji rimskega očeta k sinu, moža k soprogi njegovi, — nihče nam ne bode zanikal, da v tej pravni sistemi je mnogo vsaj težko doumnega za novodobne nazore. Vender se je tudi v novem načrtu obdržala zgodovinska podloga juridičnih študij. Jaz sam bi temu pritrnil, saj se tudi obstoječe pravo snuje iz pravnega razvitka preteklih vekov, in da se dobro spozna sedanje zakonodavstvo, treba se seznaniti z onimi oblikami, katere je v davno minolih stoletjih ustvarjal si pravni čut tedanjih narodov.

Obdrži se torej rimsko pravo, poleg njega kanonsko in nemško pravo z njegovo pravno zgodovino, toda le toliko, kolikor ju je smatrati za vir sedanjemu pravu. Zgodovina nemške države se izpusti in na njeno mesto stopi nov predmet, katerega z veseljem pozdravljamo: povestnica avstrijske države, t. j. zgodovina državnega razvoja in javnega prava avstrijskega. Le-tá predmet zahteval se bode tudi kot obvezna

učna tvarina pri prvem izpitu. Prav tako! Saj pač ni bilo lepo, da je odličen pravnik včasih natančno poznal vso zgodovino „legis barbarorum“ in na pamet vedel čudne šege in oblike nemške „vehme“, — o svojem domačem cesarstvu pa in njegovi politični in pravni zgodovini služiti so mu morali borni ostanki, katere je seboj prinesel iz gimnazijskih časov!

Bode pa tudi moči vso to učno tvarino dovršiti v treh semestrih? Komisija gospodske zbornice, v kateri je zbranih toliko znamenitih, tudi svetovnoznanih pravnikov, zanika to vprašanje. Ali se pa nič ne dá ugovarjati njenim razlogom? Iz one dobe, ko sem sam še kot pravnik pohajal pravniška predavanja, spominam se, da smo blizu tako umovali: V prvem in tretjem letu zabavati se v velikem mestu ter uživati prostostij dijaškega življenja polno mero, saj zadoščuje za knjige in predavanja drugo, oziroma četrto leto!“ Meni se vidi, da ta razvada do denšnjega dné ni ponehala. Ali ne bi torej koristno bilo, da se skrči učna doba pred prvim izpitom, da se primerno skrajša tudi učno gradivo, dandanes uže čestokrat preobremenjeno z marsikakim čisto nepotrebnim „balastom“, a da se za to slušatelju nudi prilika, z marljivim delom v treh semestrih dogotoviti nalogo, katera se je dosihdob reševala v štirih, dejanski pa vendar le v dveh polulethjih?! Dokler se mi ne ovrže ta misel kot čisto neopravičena in jalova, tudi sklep komisije gospodske zbornice ne bode omajal mojega prepričanja.

Še bolj zanimala me je preosnova, katero predloženi vladni načrt namerava državo slovnim študijam. Kajti ne dá se tajiti, da juristi naši, dasi dobro, deloma celó izbornou poučeni v pravoslovnih strokah, iz vseučilišč prostopivši v praktično življenje kaj malo prinesó seboj onega strokovnega državo slovnega znanja, katerega še dandanes treba za socijalno politiko in za vedno večji broj eminentno gospodarstvenih vprašanj. Visoke šole avstrijske se sploh nikoli niso posebno odlikovale s svojimi zastopniki političnih znanostij. Priznan teoretik med njihovimi učitelji bil je naposled vendar jedini Lorenc Stein, in le-ta, akotudi poln duhovitosti, silno izpodbudljiv v svojih spisih in kot učitelj, ni bil ustanovil nobene „šole“, ni bil zapustil trajnih sledov svojega učiteljskega poslovanja. In učenci? V mislih jim je bil običajno le judicijalni izpit. Za tretjo preizkušnjo morali so se

do sedaj pripravljati iz narodnega gospodarstva, finančne znanosti in iz splošne statistike, toda pripravljali so se čestokrat le nekaj tednov, čitali so predavanja dotičnega profesorja, morda je služila tenka knjižica kakor: „Bischof, Katechismus der Finanzwissenschaft“; o velikanskem slovstvu teh znanostij večinoma niti pojma ni bilo, pa ga tudi ni trebalo, — nekoliko poguma, nekoliko sreče — in prestal se je državoslovni izpit! A nedostatnost take izomike pokazala se je takoj v javni službi, bajè najbolj očitno v politični upravi. Nihče mi ne more očitati, da pretiravam, ako hladnokrvno povem, da zlasti pri upravi naščaj premalo zadoščuje službenim zahtevam. Visoka šola mu ne daje toliko, kolikor od njega zahteva urad in praktično življenje.

Predloženi načrt skuša stvar zboljšati, prizadeva si, da bi zadelal zevajoče votline sedanje pravniške vzgoje. Število obligatnih predmetov se je pomnožilo tudi v 4.—7. semestru in zdatno se je razširila učna tvarina za državoslovno preizkušnjo. Povsod se naglašajo pogledi na veljavno avstrijsko zakonodavstvo, zlasti v državnem pravu, v finančni znanosti, kjer se je sosebno ozirati na avstrijske finančne zakone, v statistiki. Poleg gori omenjenih treh predmetov priklopilo se je državoslovnemu izpitu splošno in avstrijsko državno pravo, potem avstrijsko upravnoslovje (§ 4.). Veliko več nego dosihdob tirjalo naj bi se torej odslej od pravnika glede državoslovne znanosti, in jaz mislim, da o nujni potrebi take preosnove ne bode nobene kontroverze med poklicanimi presojevalci.

Ali drugo vprašanje nastane: bodeli pač moči v štirih kratkih semestrih proučiti takšno kolosalno gradivo?! Ali more normalno razviti pravnik — o izredno darovitih slušateljih tú ni smeti govoriti — tudi pri napeti marljivosti pač prebaviti prebogato tvarino, tako da se je konečno zares kaj poštenega navadil za pravniško življenje, ne le za izpit in zeleno mizo njegovo? Meni se vidi, da je odmerjeni rok prekratek v to svrho, in kakor sem odločno zato, da se število semestrov pred prvim izpitom skrči na tri, tako se mi vidi neizogibno, da se drugi polovici pravniških študij odmeri vsaj pet semestrov. Ne bodo se sicer uresničile povse hvalevredne tendence učne uprave, da se državna znanost uči in zahteva v toliki meri, ko-

likor ugaja dejanskim potrebam sedanje dobe in znanstvenemu napredku dotične stroke.

Sicer pa rad priznavam, da pomeni vladna predloga, zadevajoča pravoslovne in državoslovne študije ter izpite znamenit napredek v primeri s sedanjimi uredbami.

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) K razlagi § 526 obč. drž. zak.

Zakonska V. in A. K. sta vložila proti zakonskima F. in M. N. tožbo na pripoznanje, da njima ne pristoja pravica voziti po parceli 419 v K.

Okrajno sodišče je tožbi ugodilo pod pogojem, da sotoženi F. N. ne stori dopolnilne prisege: »res je, pa so posestniki parcele 422 v K. tudi v dobi od 17. julija 1849 da do leta 1857, kedar koli je gospodarska potreba nanesla, vozili z le-té parcele preko parcele 419 v K. v smeri proti občinskemu pašniku parcele 421 in poljski poti zraven parcele 419 ter nazaj.

Iz prvosodnih razlogov navajamo naslednje:

Toženca sta pripoznala, da je zemljišče, parcela 419 lastnina tožiteljev in da služnost vožnje poti, katero odreka tožba, ni upisana v javni knjigi pri tem zemljišči. Gledé na dosežaj lastninske pravice bila je tožencema, ako se hočeta po pravu upirati tožbeni zahtevi, naloga izkazati, da jima pristoja služnostna pravica vožnje poti, katera je jedro temu sporu. Toženca snujeta to služnostno pravico iz pravnega naslova priposestovanja, češ, da kar svet pomni, torej več nego 30 let vozili so posestniki zemljišča parcele 422 v K. po gospodarski potrebi v smeri, kakeršno oznamenja tožba, preko zemljišča parcele 419. Tožitelja temu ugovarjata: ako bi tudi toženca bila s priposestovanjem pridobila si služnost, vender bi ta pravica bila po § 526. obč. drž. zak. preminola, ker toženca sta od dné 17. julija 1879 pa do dné 2. novembra 1880 bila sočasna lastnika